

LBRIS

We know
books

Rezumate ale
textelor
naratice și
dramatice.
Noțiuni de teorie
literară

fără stres

Alina Croitoru

ROL
CRIS

Cuprins

Cuvânt-înainte / 7

Listă de abrevieri / 9

Partea I. Rezumate ale operelor literare

PROZA

1. Basmul

Povestea lui Harap Alb de Ion Creangă / 13

2. Nuvela

Nuvela istorică

Alexandru Lăpușneanu de Costache Negruzzi / 19

Nuvela psihologică

Moara cu noroc de Ioan Slavici / 26

3. Romanul

Romanul realist tradițional mitic

Baltagul de Mihail Sadoveanu / 31

Romanul realist-social

Ion de Liviu Rebreanu / 38

Romanul modern (proustian)

Ultima noapte de dragoste,

întâia noapte de război de Camil Petrescu / 45

Romanul modern (balzacian)

Enigma Otiliei de G. Călinescu / 50

Romanul postbelic (social și de familie)

Moromeții de Marin Preda / 60

1. Comedia

O scrisoare pierdută de I.L. Caragiale / 72

2. Drama

Drama de idei

Jocul ielelor de Camil Petrescu / 79

Drama filozofică (parabola)

Iona de Marin Sorescu / 84

Partea a II-a. Noțiuni de teorie literară

1. Genurile literare

Genul epic / 95

Genul liric / 97

Genul dramatic / 98

2. Speciile literare

Basmul / 101

Nuvela / 102

Romanul / 104

Comedia / 106

Drama / 108

3. Curentele literare

Umanismul / 109

Iluminismul / 110

Clasicismul / 111

Romantismul / 113

Realismul / 114

Simbolismul / 116

Tradiționalismul / 118

Modernismul / 119

Neomodernismul / 121

Postmodernismul / 123

Bibliografie / 125

1. Basmul

Povestea lui Harap-Alb de Ion Creangă

Ion Creangă

• *Repere biobibliografice*

S-a născut la 10 iunie 1837, în satul Humulești, județul Neamț.

Între 1847 și 1848 urmează cursurile școlii din Humulești, cu dascălul bisericii, bădița Vasile.

În 1849 trece la școala lui Alecu Balș, locuind la o gazdă din satul Broșteni.

Între 1853 și 1854 este înscris la Școala domnească din Târgu Neamț, la părintele Isaia Teodorescu (Popa Duhu), iar între 1854 și 1855, la Școala catihetică din Fălticeni. Din cauza desființării acesteia, Creangă se mută la Seminarul teologic din Iași, înscriindu-se direct în clasa a II-a.

La 26 decembrie 1859 este hirotonisit diacon la biserica Sfânta Treime din Iași. În 1864 se înscrie la Școala normală de la Trei Ierarhi, avându-l ca director pe Titu Maiorescu. Remarcându-se printre ceilalți viitori învățători, este numit suplinitor și apoi titular la școala ajutoare a institutului, rămânând în același timp diacon.

În această perioadă, Creangă alcătuiește, împreună cu alți colegi învățători, mai multe manuale școlare, dintre care *Metodă nouă de scriere și cetire pentru uzul clasei I primară* (1868) este tipărită în mai mult de 20 de ediții.

În 1871 este suspendat de Mitropolie din funcția de diacon (din cauza unor abateri de la regulile de conduită pe care trebuia să le respecte clerul: se dusesse la teatru, trăsesse cu pușca în ciorile de pe acoperișul mănăstirii Golia, își tunsese părul și se despărțise de nevastă), iar un an mai târziu (1872), în urma unui raport al Mitropoliei către Ministerul Învățământului, este suspendat și din slujba de institutor, fiind astfel silit să-și deschidă un debit de tutun în Iași. Abia în 1874, Titu Maiorescu, ajuns ministru al învățământului, îi redă slujba de institutor.

Un an mai târziu, îl cunoaște pe Mihai Eminescu. Între ei ia naștere o prietenie exemplară. Poetul a înțeles foarte curând geniul învățătorului răspopit. De aceea l-a luat cu sine în lumea subțire, boierească, de la Junimea (septembrie 1875). Povestitorul, descins din fabuloasa lume a satului, a citit acolo primele pagini, pe care apoi le-a înmulțit, stimulat de aprecieri, dar mai ales de îndemnul prietenului său, căruia îi spunea „bădia Mihai“. Cei doi titani ai literaturii române, Eminescu și Creangă, au murit în același an, 1889. Creangă, copilul unor țărani moldoveni, a devenit unul dintre clasicii literaturii române.

• Opera

Povești

1875 — *Soacra cu trei nurori*

1875 — *Capra cu trei iezi*

1876–1877 — *Punguța cu doi bani; Dănilă Prepeleac; Povestea porcului; Povestea lui Stan Pățitul; Povestea lui Harap-Alb; Fata babei și fata moșneagului*

1878 — *Ivan Turbincă*

Povestiri

1874 — *Inul și cămeșa*

1878 — *Povestea unui om lenș*

1881 — *Popa Duhu*

1883 — *Moș Ion Roată; Moș Ion Roată și Vodă Cuza*

1867 — *Moș Nichifor Coțcariul*

Roman

1881–1882 — *Amintiri din copilărie*

REZUMAT: *Povestea lui Harap-Alb* de Ion Creangă

Cel mai reprezentativ basm al creației lui Ion Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*, a apărut în revista *Convorbiri literare* la 1 august 1877.

Bazată pe universală luptă dintre bine și rău, *Povestea lui Harap-Alb* este, ca formă, un basm cult; din punctul de vedere al conținutului este o nuvelă simbolistă; din punctul de vedere al mesajului este o fabulă; din punctul de vedere al modalității artistice este o alegorie*.

Basmul are o structură secvențială, deoarece fiecare element constitutiv al său este de fapt o inițiere a eroului principal.

Subiectul basmului începe cu bine cunoscuta formulă *Amu* cică era odată într-o țară* și continuă în același registru firul epic, despre un crai care avea trei feciori și despre Verde împărat, fratele său, care-i va cere să-i trimită pe cel mai viteaz dintre fiii săi, ca să-i urmeze la tron, întrucât el avea numai fete.

Pentru a vedea care dintre băieții săi este cel mai viteaz, craiul își supune fiii la o probă de curaj: se îmbracă într-o piele de urs și-i întâmpină la un pod. Dintre cei trei băieți doar mezinul* se dovedește în stare să plece în călătoria către unchiul său. Înainte de a porni la drum, el ascultă sfaturile unei bătrâne (care se va dovedi a fi chiar Sfânta Duminică); aceasta îl învață cum să treacă de proba la care au fost supuși și frații lui. Îmbrăcat cu hainele de mire ale tatălui său, având armele din tinerețe ale acestuia și luând calul năzdrăvan al părintelui său, fiul cel mic al împăratului dovedește curaj în această primă confruntare, astfel încât primește binecuvântarea tatălui său de a pleca la drum. În afară de binecuvântare, craiul îi dă fiului un sfat, și anume să se ferească *de omul roș, iară mai ales*

de cel spân*, și îi oferă și pielea de urs, care-i va fi de folos într-una dintre viitoarele probe.

Porniți la un drum greu, fiul craiului și calul se întâlnesc în codru tocmai cu cel de care ar fi trebuit să se ferească cel mai tare, Spânul. După ce îl refuză de două ori pe Spân, care se oferă să-i fie slugă, fiul de crai, neținând seamă de sfaturile tatălui său, cade în capcana întinsă de *omul spân*. Ajunși la o fântână, tânărul este păcălit de Spân și coboară în puț pentru a se răcori. Spânul trage numaidecât capacul fântânii peste puț și află, cu amenințări, totul despre fiul de împărat. Temându-se să nu-și piardă viața, fiul craiului acceptă să-i devină slugă Spânului, care, de acum înainte, se dă drept fiul de împărat, iar adevăratului fiu de împărat îi dă numele de Harap-Alb.

Ajunși în împărăția lui Verde împărat, Spânul se poartă din cale afară de urât cu Harap-Alb, umilindu-l neconținut, ceea ce stârnește mila fetelor de împărat pentru bietul tânăr. Tot acum începe șirul de încercări (probe inițiatice) la care este supus Harap-Alb. Prima dintre aceste probe este aducerea *salăților** din grădina ursului. Harap-Alb pleacă împreună cu calul năzdrăvan pentru a împlini porunca Spânului. Ei ajung mai întâi pe o insulă unde-i întâmpină aceeași bătrână pe care tânărul o miluise mai înainte cu un bănuț și care-l sfătuisese cum să iasă cu bine din prima încercare, aceea de la pod. Și de data aceasta bătrâna îl ajută pe Harap-Alb, dezvăluindu-i faptul că ea este Sfânta Duminică. Ea îl învață cum să toarne în fântâna din care se adapă ursul o fiertură din lapte, miere și somnoroasă*, ca să adoarmă animalul. Bătrâna îl învață pe Harap-alb și ce trebuie să facă dacă se va întâmpla să fie surprins în timp ce culege salățile: să arunce în urma sa pielea de urs pe care i-o dăduse tatăl său și să fugă numaidecât, *cât îi putea*. Urmând întocmai sfaturile Sfintei Duminici, Harap-Alb trece și această probă și îi duce Spânului salățile.

După alte câteva zile, Harap-Alb este supus unei noi încercări, și anume să aducă *pielea cerbului, cu cap cu tot, așa bătute cu pietre scumpe*

cum se găsesc. Calul îl duce în zbor la Sfânta Duminică, iar aceasta îl ajută și acum dându-i flăcăului masca și sabia lui Statu-Palmă-Barbă-Cot. La sfatul bătrânei, Harap-Alb sapă *o groapă adâncă de un stat de om, lângă un izvor*, locul la care cerbul venea să se adape și, cu masca pe chip, îi taie capul cerbului *dintr-o singură lovitură de sabie*. Ascultând întocmai sfaturile Sfintei Duminici, Harap-Alb rezistă tentației de a nu se uita în ochiul cel otrăvit al capului de cerb care îl striga pe nume chiar dacă era desprins de trup. Când în sfârșit cerbul moare, Harap-Alb iese din groapa în care trebuia să stea ascuns, ia pielea și capul animalului *solomonit** pe care se aflau nestematele și le duce la palat.

În cinstea „vitejiei“ nepotului său, împăratul Verde dă un ospăț foarte mare, la care invită crai, împărați și *alte fețe cinstite*. În timpul acestui festin o pasăre măiastră le amintește mesenilor de împăratul Roș și de fata acestuia, o vrăjitoare cumplită *din pricina căreia se fac atâtea jertfe*. Auzind acestea, Spânul îi cere lui Harap-Alb să o aducă imediat pe această fată de împărat.

Plecând într-o nouă misiune, Harap-Alb întâlnește în drumul său o nuntă de furnici, cărora le cruță viața, primind de la una dintre ele o aripioară care-i va folosi în încercările sale. Pe urmă Harap-Alb se întâlnește cu un roi de albine, cărora le face un adăpost, primind în dar de la crăiasa lor tot o aripioară.

Continuându-și drumul, Harap-Alb se întâlnește pe rând cu cele cinci personaje fabuloase: Gerilă (*o dihanie de om*), Flămânzilă (*o namilă de om*), Setilă (*o nanie de om*), Ochilă (*o schimonositură de om*) și Pasări-Lăți-Lungilă (*o pocitanie de om*). Călătoria alături de cele cinci ființe ciudate este plină de peripeții, însă Harap-Alb se poartă prietenos cu fiecare, deoarece simte că va avea nevoie de ele la curtea împăratului Roș. Supus la tot felul de probe de către împăratul Roș (casa de aramă în flăcări, ospățul cu multe bucate și băuturi, separarea macului de nisip, păzitul fetei de împărat și recunoașterea ei), Harap-Alb primește ajutorul celor cinci tovarăși de drum, al furnicilor și al albinelor, reușind să iasă

triumfător din toate acestea. Recunoscându-i virtuțile, împăratul Roș îi dă fata, iar cei doi pornesc spre împărăția lui Verde împărat.

Dat în vileag de către fiica împăratului Roș, care-i spune lui Verde împărat că *adevăratul nepot* este Harap-Alb, Spânul se năpustește asupra lui și-i zboară capul dintr-o singură lovitură de paloș*. Atunci calul lui Harap-Alb se repede la Spân și zboară cu dânsul în înaltu ceriului. Dându-i drumul de acolo, acesta se face *praf și pulbere*. Cu ajutorul a trei smicele* de măr dulce, al apei moarte și al apei vii, fata împăratului îl învie pe Harap-Alb. Primind binecuvântarea împăratului Verde, cei doi se căsătoresc și, ca la orice nuntă împărătească din basme, veselia a ținut ani întregi, și acum mai ține încă.

Basmul se încheie cu triumful binelui și al adevărului.

• **DICȚIONAR.** Definiția speciei literare **basm** se găsește în Partea a II-a: „Noțiuni de teorie literară“, pagina 101.

• **Note lexicale**

alegorie, s. f. — procedeu artistic constând în exprimarea unei idei abstracte prin mijloace concrete.

amu, adv. (pop.) — acum.

mezin, *mezină*, *mezini*, *mezine*, adj., s. m. și f. — (fratele) cel mai tânăr dintre mai mulți frați, considerat în raport cu aceștia.

paloș, *paloșe*, s. n. — sabie lată cu două tăișuri, adesea încovoiată spre vârf, care se folosea în trecut; pală; originea cuvântului: magh. *pallos*.

salăți, s. f. (pop.) — salate.

smicea, *smicele*, s. f. (bot.) — ramură roditoare, specifică mărului și părului, subțire, flexibilă, lungă până la 30 cm, cu toți mugurii vegetativi; (p. gener.) mlădiță, rămurică (ruptă) dintr-o plantă sau dintr-un arbore; originea cuvântului: lat. *sumicella* „vârfuleț“.

solomonit, *solomonită*, s. m. și f. (pop.) — vrăjit, fermecat.

somnoroasă, s. f. — plantă erbacee din familia umbeliferelor, cu tulpina acoperită în partea inferioară cu peri, flori albe dispuse în umbel și fructe ovale, păroase, care crește prin fânețe, poiene și păduri (*Laserpitium prutenicum*).

spân, *spână*, *spâni*, *spâne*, adj. — (despre bărbați sau despre fața lor; adesea substantivat) care este (biologic) lipsit de barbă și de mustăți; originea cuvântului: lat. *spanus*.

2. Nuvela

Nuvela istorică

Alexandru Lăpușneanul de Costache Negruzzi

Costache Negruzzi

• *Repere biobibliografice*

S-a născut în 1808, în comuna Trifeștii-Vechi, județul Iași.

Studiile le face în particular, cu dascăli de greacă și franceză.

În 1821, după înfrângerea răscoalei Eteriei, organizație națională a grecilor care doreau eliberarea de sub jugul otoman, ajunge, împreună cu tatăl său, la Chișinău, unde îl cunoaște pe marele scriitor rus Pușkin.

Până în 1862, Costache Negruzzi este, pe rând, deputat de Iași (1837 și 1842), secretar al Obșteștii Adunări (1838 și 1841), primar al Iașului (1840), director al Vistieriei (1843–1849 și 1851–1854), efor (supraveghetor) al Școalelor (1848), director al Departamentului Lucrărilor Publice (1850), membru al Divanului* domnesc sub căimăcămia* lui N. Vogoride (1857) și ministru ad-interim* al finanțelor în 1861.

Este exilat de două ori la moșia sa de la Trifești, prima dată în 1838, din cauza unui articol de protest împotriva vandalizării monumentele istorice, iar a doua oară în 1844, din cauza povestirii *Toderică, jucătorul de cărți* și a unor articole publicate în revista *Propășirea*. Această experiență nu îl împiedică însă ca, în 1856, să accepte funcția de cenzor al presei, împreună cu Gh. Asachi.

Și pe tărâm cultural Negruzzi are o contribuție importantă.

Între 1840 și 1842 este director al Teatrului Național din Iași, împreună cu M. Kogălniceanu și Vasile Alecsandri. Tot împreună cu aceștia, ca și cu Ion Ghica și Panaiotă Balș, scoate în 1844 revista *Propășirea*.

Moare la 24 august 1868, la Iași.

Prin toată activitatea sa culturală și literară de om de teatru, gazetar și scriitor, dominat de o concepție antifeudală și laică, Negruzzi a servit noul și a dorit o civilizație modernă. A fost și un remarcabil traducător de poezie, proză și dramaturgie (Florian, Gessner, Pușkin, Voltaire, Hugo). Boierul care-și crease la moșia sa, Trifeștii-Vechi, un cadru patriarhal, de tihnă și meditație, a rămas legat de un trecut național populat de eroi legendari, devotat tradițiilor folclorice, fapt dovedit de opera sa.

• Opera

- 1835 — *Triizeci ani sau viața unui jucător de cărții* (melodramă, scriere de debut)
- 1837 — *Aprodul Purice* (anecdota istorică în versuri, care ar fi făcut parte dintr-o epopoe pierdută, *Ștefaniada*)
- 1840 — *Alexandru Lăpușneanul* (nuvelă istorică, apărută în primul număr al revistei *Dacia literară*)
- 1849 *Cârlanii* (intitulată inițial *Doi țărani și cinci cârlani*, unica piesă de teatru originală care s-a păstrat)
- 1851 — *Muza de la Burdujeni* (farsă într-un act)
- 1857 — *Păcatele tinerețelor* (volum selectiv ce reunește *Amintiri de junete*, *Fragmente istorice*, *Negru pe alb*)